

YUMURTACI TAVUKLARIN KORUNMASI İLE İLGİLİ ASGARI STANDARTLARA İLİŞKİN YÖNETMELİK

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; yumurtacı tavukların, gelişmesi, uyumu ve evcilleşme durumları ile fizyolojik, etolojik ihtiyaçları ve davranışları dikkate alınarak bakıldıkları ve yetiştirildikleri koşulların asgari standartlarını belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, yumurtacı tavukların korunması ile ilgili asgari standartları belirleyen hükümleri kapsar.

(2) Bu Yönetmelik, yumurtacı tavuk sayısı 350 adetten az olan işletmeler ile damızlık amaçlı yetiştiricilik yapan işletmelerde bulunan kanatlıları kapsamaz.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik;

a) 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununun 9 uncu maddesine dayanılarak,

b) 1999/74/EC sayılı, Yumurtacı Tavukların Korunması ile İlgili Asgari Standartları Belirleyen Avrupa Birliği Konsey Direktifine ve 2002/4 sayılı Yumurtacı Tavuk İşletmelerinin Kayıt Altına Alınmasına İlişkin Avrupa Birliği Komisyon Direktifine paralel olarak, hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Alternatif sistem: Tüm kafesiz sistemleri,
- b) Altlık: Tavukların etolojik ihtiyaçlarını gidermelerine imkan veren ufalanabilir uygun bir materyali,
- c) **(Değişik:RG-18/10/2022-31987)** Bakanlık: Tarım ve Orman Bakanlığını,
- ç) Folluk: Zemini ağ şeklinde telden yapılmamış, tek veya bir grup tavuğun yumurtlaması için hazırlanmış ayrı bir alan veya bölmeleri,
- d) Hayvan sahibi veya bakıcısı: Hayvanların mülkiyetini haiz veya ücret karşılığında veya ücretsiz, muhafaza etmekle görevlendirilen, gerçek veya tüzel kişi veya kişileri,
- e) İşletme: İçinde hayvanların yetiştirildiği veya muhafaza edildiği herhangi bir kuruluşu,
- f) Kullanılabilir alan: En az 30 cm genişliğinde ve baş üstü boşluk alanı en az 45 cm olan ve zemin eğimi % 14'ü geçmeyen alanı, (Folluk alanları kullanılabilir alanlar olarak değerlendirilemez.)
- g) Kümes: Tavuk sürülerinin yetiştirildiği işletme içerisinde yer alan binayı,
- ğ) **(Değişik:RG-18/10/2022-31987)** Yetkili otorite: İl/ilçe tarım ve orman müdürlüklerini,
- h) Yumurtacı tavuk: Kuluçka amacıyla olmayan; yumurtaların ticari üretimi için yetiştirilen ve yumurtlama olgunluğuna ulaşmış Gallus gallus türündeki kanatlıları,
- ı) Zenginleştirilmiş kafes sistemi: Zenginleştirilmiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümlerde geçen ve bir altlık alanı, follukları ve tünekleri tarif eden bir kafes sistemini, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Yetiştirme ile İlgili Gereklilikler

Yetiştirme sistemleri

MADDE 5 – (1) Yumurtacı tavuk yetiştiriciliği yapan işletme sahipleri ya da bakıcıları aşağıda bahsi geçen sistemlerin her birine özel olan şartları uygular. Bu sistemler;

- a) Alternatif sistemler için uygulanacak hükümlere,
- b) Zenginleştirilmemiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümlere,
- c) Zenginleştirilmiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümlere, uygun olması gerekir.

Alternatif sistemler için uygulanacak hükümler

MADDE 6 – (1) Bu bölümde bahsi geçen tüm üretim sistemleri en az aşağıda verilen koşulları sağlayacak şekilde tasarlanır:

a) Her tavuk için en az 10 cm ayrılması şartıyla ya doğrusal bir yemlik ya da her tavuk için asgari 4 cm ayrılması şartıyla dairesel yemlik bulundurulur.

b) Her tavuk için en az 2,5 cm ayrılması şartıyla ya doğrusal suluk ya da her tavuk için asgari 1 cm ayrılması şartıyla dairesel suluklar, buna ilaveten, damlama aletlerinin ya da su kaplarının kullanılması durumunda, her 10 tavuk için en az bir damlama aleti ya da su kabı ayrılır. Her tavuğun erişimi kapsamında en az iki su kabı ya da damlama aletinin olması gerekir.

c) Her yedi tavuk için en az bir folluk temin edilir. Grup folluklarının kullanılması durumunda, azami 120 tavuk için en az 1 m² folluk alanı ayrılır.

ç) Her tavuk için en az 15 cm keskin kenarı olmayan yeterli sayıda tünek ayrılır. Tünekler altlığın üzerine yerleştirilmez ve tünekler arasındaki yatay mesafe en az 30 cm ve tünek ile duvar arasındaki yatay mesafe de en az 20 cm'dir.

d) Altlıklı alan her tavuk için en az 250 cm²'dir ve zemin yüzeyinin en az üçte biri altlıktır.

(2) Tesisin zemini her ayağın pençelerinin öne bakan bölümlerini destekleyecek şekilde inşa edilir.

(3) Bu maddenin birinci ve ikinci fıkralarında ortaya konulan hükümlere ilaveten,

a) Farklı seviyeler arasında yumurtacı tavukların serbestçe hareket edebildiği büyütme sistemlerinin kullanıldığı durumlarda;

1) Dört kattan daha fazla kat olamaz.

2) Katlar arasındaki baş üstü boşluğu en az 45 cm olur.

3) Sulama ve yemleme tertibatı tüm tavukların erişiminin olabileceği bir şekilde dağıtılır.

4) Katlar, aşağıdaki katlara damlaların düşmesini engelleyecek bir şekilde düzenlenir.

b) Yumurtacı tavukların açık dolaşıma erişiminin olması durumunda;

1) Dış alana doğrudan geçiş veren birkaç adet çıkış deliği olur. Bu deliklerin boyutları en az 35 cm yükseklikte ve 40 cm genişliğindedir ve binanın tüm uzunluğu boyunca yerleştirilir. Her halükarda, 1.000 tavuktan oluşan bir grup için 200 cm büyüklüğünde toplam çıkış sağlanır.

2) Açık dolaşım alanları her m²'ye düşen tavuk sayısına uygun bir büyüklükte ve herhangi bir ciddi toprak kontaminasyonunu engellemek üzere uygun bir zemin yapısında olur. Sert hava koşullarından ve yırtıcı hayvanlardan korunması ve tavukların her zaman suya erişimi sağlanır.

(4) Her m² kullanılabilir alan için sürü yoğunluğu dokuz tavuğu geçmez. Ancak, kullanılabilir alanın, kullanılabilir zemin yüzeyine eşit olması durumunda, bu Yönetmeliğin yayım tarihinden önce kurulmuş işletmeler için kullanılabilir her m² alan için besi yoğunluğu (**Değişik ibare:RG-18/10/2022-31987**) 31/12/2025 tarihine kadar on iki tavuk olabilir.

Zenginleştirilmemiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümler

MADDE 7 – (1) Bu bölümde bahsi geçen tüm kafes sistemleri aşağıda belirtilen koşulları karşılar:

a) Her bir yumurtacı tavuk için, en azından yatay şekilde ölçülen 550 cm² lik serbest kullanım alanı temin edilir. Bu alan, sabit veya sabit olmayan ekipmanla kısıtlanmaz.

b) Kısıtlama olmadan kullanılacak bir yemlik temin edilir. Yemliğin uzunluğu en az kafesteki tavuk sayısı çarpı(X) 10 cm olması gerekir.

c) Damlama aletlerinin veya su kaplarının temin edilmediği durumlarda, her kafeste bu fıkranın (b) bendinde bahsi geçen yemlik ile aynı uzunlukta olan sürekli bir suluğun sağlanması gerekir. Sulama noktaları tesis edildiğinde her bir tavuğun ulaşabileceği en az iki damlama aleti ya da en az iki su kabı temin edilir.

ç) Kafesler, kafes alanının en az % 65'inin üzerinde, en az 40 cm yüksekliğinde olup hiç bir noktada 35 cm'den daha alçak olamaz.

d) Kafeslerin zeminleri her ayağın öne bakan bölümlerini destekleyecek şekilde inşa edilir. Zemin eğimi % 14'ten fazla ve %8'den aşağı olamaz. Dikdörtgen gözenekli tellerin dışında zeminler kullanılması durumunda, daha yüksek eğimlere izin verilebilir.

e) Kafeslere, uygun tırnak aşındırıcı araçlar yerleştirilir.

Zenginleştirilmiş kafes sistemleri ile ilgili uygulanacak hükümler

MADDE 8 – (1) Bu bölümde bahsi geçen tüm kafesler en az aşağıda belirtilen koşulları karşılar:

a) Her tavuk için ayrılan kafes alanı en az 750 cm² olur. Bu kafes alanının 600 cm²'si kullanılabilir alan ve bu kullanım alanının dışında kalan alanlar ise; en az 20 cm yüksekliğinde olur. Ancak, hiçbir kafesin toplam alanı 2000 cm²'den az olamaz.

b) Yumurtacı tavuklara; bir folluk, gagalama ve eşelenmenin mümkün olduğu altlık ve her tavuk için en az 15 cm uzunluğunda uygun tünekler, temin edilir.

c) Kısıtlama olmadan kullanabilecekleri bir yemlik temin edilir. Yemliğin uzunluğu en az kafesteki tavuk sayısı çarpı(X) 12 cm olması gerekir.

ç) Her kafeste grup büyüklüğüne uygun bir içme suyu sistemi olur. Damlama aleti ya da su kapları kullanıldığında, her tavuğun erişebileceği en az iki damlama aleti ya da en az iki su kabı temin edilir.

d) Tavukların kontrolü ile kafeslere doldurulması ve boşaltılması işlemlerini kolaylaştırmak için, kafes katları arasında en az 90 cm genişliğinde koridorlar olur ve kafeslerin tabanı ile bina zemini arasında en az 35 cm genişliğinde bir boşluk bırakılır.

e) Kafeslere, uygun tırnak aşındırıcı araçlar yerleştirilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kayıt, Denetim ve Aydınlatma

Kayıt ve işletme numarası

MADDE 9 – (1) Bakanlık, tüm yetiştirme sistemlerindeki işletmelerin kayıt altına alınmasını ve insan tüketimi için pazara sürülen yumurtaların izlenebilirliği için her birine ayırt edici numara verilmesini temin eder.

(2) İşletme sahibi veya bakıcı aşağıdaki hususlar ile ilgili işletmedeki her bir kümes için kayıt ek-1'de yer alan formu tutmak zorundadır.

(3) Yumurtaların elde edildiği yetiştirme sistemine göre farklı olmak üzere, Bakanlıkça belirlenen usullere göre bir tanımlama numarası verilir.

Denetim

MADDE 10 – (1) Farklı amaçlar için yapılan kontroller sırasında yürütülecek denetimler, her yıl kullanılan farklı yetiştiricilik sistemlerini istatistiki olarak temsil eden örnekleri kapsar.

Kontrol

MADDE 11 – (1) Hayvan sahibi veya bakıcısı tarafından sıklıkla dikkat edilmesinin gerekli olduğu yetiştirme sistemlerinde barındırılan yumurtacı tavuklar, refahlarının sağlanması için, günde en az bir kere kontrol edilir.

Gürültü seviyesi

MADDE 12 – (1) Gürültü seviyesi asgariye indirilir. Sürekli ya da ani gürültülerden kaçınılır. Havalandırma fanları, yem makineleri ya da diğer ekipman mümkün olan en az gürültüyü oluşturacak şekilde inşa edilir, yerleştirilir, çalıştırılır ve bakımı yapılır.

Aydınlatma

MADDE 13 – (1) Tüm binalarda, tavukların birbirlerini görmelerine, açıkça görsel olarak etraflarını araştırabilmelerine ve doğal davranışlarına imkan tanıyacak yeterlilikte aydınlatma seviyesi sağlanır. Doğal aydınlatmanın olması durumunda, kümeste pencereler ışığın eşit bir şekilde dağıtılmasına imkan verecek şekilde düzenlenir.

(2) Adaptasyonun ilk günlerinden sonra, aydınlatma saatleri sağlık ve davranışsal problemleri engelleyecek şekilde ayarlanır. Aynı zamanda aydınlatma saatleri 24 saatlik bir ritmi takip eder ve yaklaşık bir günün 8 saatinden az olmamak üzere, tavukların dinlenebilmeleri, immedepresyon ve göz anomalilerinin engellenmesi için yeterli bir süre için kesintisiz karanlık sağlanır. Işıklar kapatıldığında, tavuklara rahatsızlık vermeden ve yaralanmaya neden olmadan yerleşmelerine imkan tanıyan yeterli bir süre için bir alacakaranlık sağlanır.

Temizlik ve dezenfeksiyon

MADDE 14 – (1) Kümes bölümleri, ekipman ve aletler düzenli aralıklarla ve boşaltmadan sonra yeni bir tavuk grubunun girmesinden önce tamamen temizlenir ve dezenfekte edilir. Kafeslerin dolu olduğu durumlarda, yüzeyler ve tüm ekipman yeterince temiz tutulur.

(2) Dışkılar gerekli olduğu ölçüde sık sık uzaklaştırılır ve ölen tavuklar her gün uzaklaştırılarak usulüne uygun şekilde imha edilir.

Kafesler

MADDE 15 – (1) Kafesler tavukların kaçmasını önleyecek şekilde tasarlanır.

(2) İki ya da daha fazla katlı kafeslerden oluşan yerleşimlerde, tüm kafeslerin zorluk çekilmeden kontrol edilmesine ve tavukların çıkartılmasının kolaylaştırılmasına imkan tanıyan önlemler alınır veya buna uygun araçlarla donatılır.

(3) Kafes kapakları yetişkin bir tavuğun gereksiz yere acı çekmesine ya da yaralanmasına neden olmayacak şekilde çıkarılmasına imkan verecek boyutlarda ve tasarımda yapılır.

Uygun olmayan müdahaleler

MADDE 16 – (1) Yumurtacı tavuklara tedavi amaçlı olmayan müdahaleler yapılmaz.

(2) Yetkili otorite, tüy yolma veya kanibalizmin engellenmesinin diğer yöntemlerle mümkün olmadığı durumlarda, eğitilmiş personel tarafından yapılması şartıyla on günden küçük olan Gallus gallus türü yumurtacı tavuk amaçlı civcivlerin gagalarının kesilmesine izin verir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Hüküm bulunmayan haller

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde 22/11/2014 tarihli ve 29183 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Çiftlik Hayvanlarının Refahına İlişkin Genel Hükümler Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır.

İdari yaptırımlar

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmeliğe aykırı davranışlar hakkında 5996 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine göre idari yaptırımlar uygulanır.

Uyum zorunluluğu

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Çalışmakta olan mevcut işletmelerde; 7 nci maddenin birinci fıkrasında yer alan büyütme kafesleri, **(Değişik ibare:RG-18/10/2022-31987)** 1/1/2026 tarihinden itibaren kullanılmaz.

Yürürlük

MADDE 19 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 20 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini **(Değişik ibare:RG-18/10/2022-31987)** Tarım ve Orman Bakanlığı yürütür.

Yönetmeliğin Yayımlandığı Resmî Gazete'nin		
	Tarihi	Sayısı
	22/11/2014	29183
Yönetmelikte Değişiklik Yapan Yönetmeliklerin Yayımlandığı Resmî Gazetelerin		
	Tarihi	Sayısı
1.	18/10/2022	31987

Ek-1

KÜMES KAYIT VE KONTROL FORMU

İşletme Sahibinin Adı Soyadı:

Bakıcının Adı Soyadı:

İşletmenin Adresi:

Telefon/Faks:

İşletme No:

Kümes No:

Kümesin Kapasitesi:

İşletmede Uygulanan Yetiştirme Yöntemi:

Tavukların Kümese Geldiği Tarih:

Gelen Tavukların Irkı:

Gelen Tavuk Sayısı:

Kullanılan her yetiştirme yöntemi için mevcut bulunan tavuk sayısı (Farklı yetiştirme sistemleri kullanılması durumunda):